

Hoge Raad 6 juli 2018, ECLI:NL:HR:2018:1103

Op 6 juli 2018 heeft de Hoge Raad een uitspraak gedaan die relevant is voor fraudegevallen waarbij aansprakelijkheidsverzekeraars geconfronteerd worden met een frauderende claimant, die geen verzekeringnemer c.q. uitkeringsgerechtigde is, maar een derde-benadeelde.

De feiten

De feiten laten zich als volgt samenvatten. Op 17 januari 2001 vindt een aanrijding plaats tussen twee auto's. Auto 1 is achterop auto 2 gereden. Door de bestuurder van auto 1 wordt aansprakelijkheid erkend. De WAM-verzekeraar van auto 1, Allianz, wordt geconfronteerd met een letselschadeclaim van X. X stelt dat zij als passagier in auto 2 zat en bij de aanrijding een whiplash heeft opgelopen.

Bestuurder 1 ontkent dat X passagier was van auto 2. Hij verklaart dat in auto 2 alleen een bestuurder zat.

X heeft Allianz schriftelijke verklaringen verstrekt van haar zoon en vier andere personen die beweerden dat zij in de buurt van de aanrijding waren en X kort na het ongeval uit auto 2 hebben zien stappen, althans haar hebben zien weglopen van de plaats van de aanrijding.

X heeft bestuurder 1 en Allianz in rechte betrokken. In de gerechtelijke procedure heeft X vergoeding gevorderd van de door haar geleden en te lijden schade ten gevolge van het ongeval, op te maken bij staat.

De hierboven vermelde personen zijn als getuigen gehoord en hebben hun verklaringen onder ede herhaald.

Allianz heeft aangifte gedaan van oplichting, valsheid in geschrifte en meened door de getuigen. In de strafzaak die volgt worden zowel X en haar zoon als de andere getuigen veroordeeld. Vast komt te staan dat de vier opgevoerde getuigen niet bij de aanrijding aanwezig waren, en dat (ook) X en haar zoon op dit punt onwaarheden hebben verklaard.

De rechtbank en het hof

De rechtbank heeft de vordering van X afgewezen. In hoger beroep wordt de vordering van X toegewezen. Het hof betreft in zijn bewijsoordeel niet de frauduleuze verklaringen van de opgevoerde vier getuigen, maar baseert zich op ander bewijs, waaronder de verklaring van de zoon van X.

De Hoge Raad

Allianz stelt cassatie in. In cassatie komt de vraag aan de orde of de fraude van X tot gevolg heeft dat haar eventuele recht op schadevergoeding volledig is komen te vervallen. Volgens Allianz dient deze vraag bevestigend beantwoord te worden. Allianz beroept zich daarbij op een analoge toepassing van artikel 7:941 lid 5 BW.

In artikel 7:941 leden 1 en 2 BW wordt - kort gezegd - bepaald dat de verzekeringnemer c.q. uitkeringsgerechtigde gehouden is de verwezenlijking van een verzekerd risico zo spoedig mogelijk aan de verzekeraar te melden en de verzekeraar alle relevante inlichtingen en bescheiden te verschaffen. Op grond van artikel 7:941 lid 5 BW vervalt het recht op uitkering indien de verzekeringnemer of de uitkeringsgerechtigde deze verplichtingen niet is nagekomen met het opzet de verzekeraar te misleiden (behoudens voor zover deze misleiding het verval van het recht op uitkering niet rechtvaardigt).

Artikel 7:941 BW is geschreven voor een contractuele verhouding die beheerst wordt door een verzekeringsovereenkomst. De Hoge Raad ziet geen ruimte voor een (analoge) toepassing van artikel 7:941 lid 5 BW indien de fraudeur geen verzekeringnemer of uitkeringsgerechtigde is, maar een derde-benadeelde, *ook niet wanneer deze derde-benadeelde op grond van artikel 6 WAM een eigen recht op schadevergoeding heeft jegens de (aansprakelijkheids)verzekeraar.*

De Hoge Raad overweegt als volgt:

"Bij personenschade veroorzaakt door een motorrijtuig heeft een benadeelde jegens de verzekeraar door wie de aansprakelijkheid voor de schade van de benadeelde wordt gedekt op grond van de WAM, ingevolge art. 6 WAM een eigen recht op schadevergoeding. Bij gebreke van een contractuele verhouding tussen de benadeelde en de verzekeraar is van rechtstreekse toepasselijkheid van art. 7:941 lid 5 BW geen sprake. Ook voor analoge toepassing van deze bepaling op de hiervoor bedoelde rechtsverhouding is geen plaats. Art. 7:941 lid 5 BW is geschreven voor een specifieke contractuele rechtsverhouding. De rechtsverhouding tussen de WAM-verzekeraar en de benadeelde is van geheel andere aard dan die rechtsverhouding en hangt bovendien samen met een andere (niet-contractuele) rechtsverhouding, te weten die tussen de benadeelde en de verzekerde. Voorts heeft art. 7:941 lid 5 BW een sanctiekaracter. Deze bepaling kan toepassing vinden bij uiteenlopende gevallen van misleiding, ook gevallen waarbij de misleiding minder ernstig is of alleen betrekking heeft op de omvang van de schade. De (potentieel) verstrekkende gevolgen van deze sanctie brengen mee dat zij een wettelijke basis dient te hebben. Voor het aanvaarden van een algemene buitenwettelijke regel die meebrengt dat bij opzettelijke misleiding van de verzekeraar door de benadeelde het eigen recht van art. 6 WAM vervalt, is derhalve geen plaats."

Het cassatieberoep van Allianz slaagt wel op een andere grond. De Hoge Raad acht het bewijsoordeel van het hof onvoldoende gemotiveerd. Relevant in dit verband is dat vast staat dat de verklaring van de zoon van X onwaarheden bevat en alle overige door het hof gebezigde bewijsmiddelen terug te voeren zijn op de eigen verklaringen van X.

Commentaar

Het arrest van de Hoge Raad maakt duidelijk dat in gevallen waarin de frauderende claimant een derde-benadeelde is, de regeling van artikel 7:941 lid 5 BW geen soelaas biedt. Andere rechtsfiguren kunnen de verzekeraar wellicht wel handvaten bieden om de frauduleuze claim af te houden. Daarbij kan gedacht worden aan het leerstuk van rechtsverwerking en de regeling van artikel 21 Rv. Rechtsverwerking is gebaseerd op de beperkende werking van de redelijkheid en billijkheid.

Er is sprake van rechtsverwerking indien de schuldeiser zich heeft gedragen op een wijze die naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onverenigbaar is met het vervolgens geldend maken van het betrokken recht. Gesteld zou kunnen worden dat de frauderende derde-benadeelde zich zodanig heeft gedragen dat dit onverenigbaar is met het geldend maken van zijn eventuele recht op schadevergoeding. In de literatuur wordt bepleit dat een beroep op rechtsverwerking bij ernstige fraudegevallen mogelijk moet zijn.

De regeling van artikel 21 Rv is procesrechtelijk van aard. Artikel 21 Rv schrijft voor dat partijen verplicht zijn de voor de beslissing van de rechter van belang zijnde feiten volledig en naar waarheid aan te voeren. Indien deze verplichting niet wordt nageleefd, kan de rechter daaruit de gevolgtrekking maken die hij geraden acht. In de lagere rechtspraak zijn voorbeelden te vinden van gevallen waarin de vordering van een frauderende derde-benadeelde wordt afgewezen met een beroep op artikel 21 Rv. Ook andere sancties zijn mogelijk. Op grond van artikel 21 Rv kan de rechter oordelen dat er zwaardere eisen dan normaal worden gesteld aan het bewijs van de (overige) schadeposten van de frauderende derde-benadeelde. Daarnaast behoort een veroordeling in de daadwerkelijke proceskosten tot de mogelijkheden.

Allianz heeft in de cassatieprocedure van de hier besproken uitspraak een beroep gedaan op de regeling van artikel 21 Rv. Dit beroep heeft de Hoge Raad niet gehonoreerd omdat Allianz bij de rechtbank en het hof ter zake onvoldoende had gesteld, en de Hoge Raad het oordeel van de lagere rechter over (het achterwege laten van) de toepassing van de (sanctie)bevoegdheid van artikel 21 Rv slechts beperkt kan toetsen.

Verzekeraars doen er dan ook verstandig aan reeds in feitelijke instantie een uitdrukkelijk beroep te doen op artikel 21 Rv. Hetzelfde geldt voor een beroep op rechtsverwerking.